

נשה דיין סירב

בפרק זה יש סרט שבו נראים ילדי נהלל הראשונים, אשר ביניהם היה הילד משה דיין. על אירוועתו של שריהביטחון ושרי החוץ לשעבר בפרק זה ובפרקים אחרים של הסידרה מסביר יגאל לוסין: "משה דיין סירב להתראיין. ביקשנו אותו. הפי צרנו בו. הוא חקר, והוא התעניין במה המדובר".

היינו צריכים לספר לו במפורט מה אנחנו רוצים לשאול אותו. היינו צריכים גם לספר לו מי ישתתף בסרט ובסידרה חוץ ממנו. ואז הוא השיב תשובה שלילית. מסתבר שמשה דיין מוכן להתראיין בר מוקד ואפילו בכתבה של חבט בחדשות, אבל לא בעמוד האש.

אני נזכר שפעם אחת הוא אמר, אני לא מופיע במקלה, הוא אמר את זה כאשר הכנו לפני שנים תוכנית תיעודית על מלחמת ששת הימים. כאשר שמע דיין כי הוא ישתתף ביחד עם לוי אשר כול ואחרים, הוא אמר, אני לא מופיע במקלה..."

תמונות במיזודה

נשכחת

הבמאי שעשה הכי הרבה סרטים בסידר רה עמוד האש הוא סטיב אדוארדס. במאי עולה מאנגליה. הוא ביים שישה מתוך 19 הסרטים של הסידרה. על עבודתו מציין עורך הסידרה: "הוא לקח את הסרטים אשר אף במאי אחר לא היה מוכן לקחת אותם. על הסרטים שהוא לקח על עצמו לביים אמרו במאים אחרים שלא כדאי לו לביים, מאחר שאין די חומר מצולם. אבל סטיב לא חקר ולא ברר, הוא ראה בכך אתגר. הפרק, העמק הוא חלום" הוא דוגמה לכך..."

לוסין על מיפעלו של אדוארדס: "תקיר פת סלילת הכבישים היא תקופה חשובה מאוד בפרק זה. מצאנו, למשל, קטעיפילם של שניה וחצי, ובו מכבש. הוא חיבר את השניה וחצי עם תצלום סטיל (תצי"ל לוס דומם), והוא עשה כסטיל יצירה של תנועה והמשכיות עליידי אפקט רעש של מכבש בן-זמנו. בצורה כזאת התמודד סטיב לאורך כל הפרק הזה. העמק הוא חלום" הוא הפרק בעל החומר הפילמאי העני ביותר בסידרה. הגנרל אלנבי וצבאי הצלמים שלו הסתלק מן הארץ. אכסלרוד התחיל לפעול רק בסוף שנות ה-20, כך ששנות ה-20 בארץ כמעט ולא צולמו."

על שאר החומר המצולם, המופיע בר "העמק הוא חלום", מספר לוסין: "מעט החומר הפילמאי מאותה תקופה, אם הוא קיים, נמצא בארץ. בארכיון רא, בהר הצופים. מצאנו שם את סרטיהראינוע הי ראשון של הקרן הקיימת לישראל. זהו סרט דוקומנטרי ראשון שנעשה בארץ ישראל. יש שם דיאלוגים מודפסים. "אחרי שגיליתי את הסרט הזה ועוד סרטים כאלה, אין בעולם אדם האוהב כמוני את סרטי הקרן הקיימת. גיליתי כי סרטים אלה הם בבחינת אוצר בלום של תולדות הישוב, שלא במתכוון."

הסרט הזה הוא בבחינת, אופוס 1. את הסרט צילם הצלם הוותיק בן-דוב. מהר סרט הזה שרד רק חלקו הראשון. כמו בסרטי צ'רלי צ'פלין, הסרט הזה מראה קטע מצולם, מפסיק, ואז מופיעות כותרי מודפסות.

"גיבור" הסרט הוא תייר אמריקאי בן שם בלומברג. התייר בלומברג מבקר בכל מיני מקומות בעמק, ביחד עם ידידו. מסר תבר כי שנת צילום הסרט היא השנה המכונה, שנה ראשונה לגאולת עמק יזרעאל" — 1921.

"הסרט מביא את עין-חרוד ליד מעיין-חרוד, עם האוהלים הלבנים, כמו בשרי של אברהם שלונסקי. לובוב אוהלינו. התייר וידידו מוקפים בנהלל, ורואים שם הרבה ילדים. כאמור, קיוונו לזהות שם את משה דיין, ולא זיהינו. לא מצאנו שום ילד עם רטייה על העין. אבל הוא הרי צריך להיות בין הילדים האלה — כמה ילדים כבר היו אז בנהלל?"

בסרט קרן הקיימת המקורי, שממנו לקחנו את הקטעים המופיעים בהעמק הוא חלום" יש כמה פרטים מבדחים. למשל, התייר בלומברג מתרגש למראה החלוצים, ואז חברו שואל אותו: "אם אתה מתרגש כלי-כך, מדוע שלא תשאיר מאן עם החלוצים?" ובלומברג משיב לו: "זה לא

בשבילי, זה בשביל יהודי המיזרח". בהתחלה לא הבנו למה הוא מתכוון. אבל אחר-כך זה היה ברור. הוא התכוון ליהודים הרוסיים, כי כך קראו להם בארץ תם ימים. מסתבר שגם, יהודי המיזרח" זו שאלה של גיאוגרפיה."

חומר נוסף שנלקח מתוך סרט זה של הקרן הקיימת מצוי בקטעים המראים את רכבת-העמק המפורסמת ואת הטרקטורים. קשה להאמין שבעין-חרוד, בראשית שנות העשרים, היו כבר טרקטורים.

ב"העמק הוא חלום" מופיעים עוד כמה מסרטי הצלם בן-דוב. שנרכשו בידי אג"י

באנו לאוהלים, עוד לא היו צריפים, מצאנו קדחת... מספר בסרט יהודה גור-אריה, איש קיבוץ עין-חרוד, מי שנודע במשך השנים כרץ ניצחי במירוצי-התבור, ובצעדות למיניהן. ליד תצלומו מן ההווה (למטה, מימין) נראה גור-אריה בתצלום (למעלה, מימין) מימי ייבוש הביצות בעמק, בפתח אוהל. משמאל למעלה: יהודה ורטמן בנעוריהם, ומשמאל למטה: כיום.

בנה בניין קולנועי של סרטים אלה, כימי עט בלא חומרי-בנייה..."

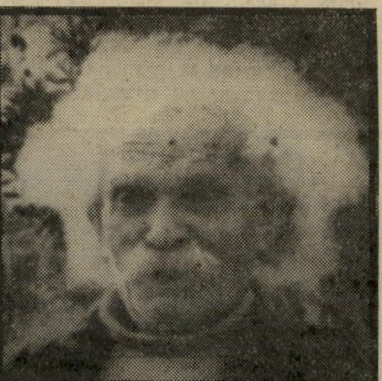
בשבוע הבא הפרק החמישי: "המקום השקט ביותר במיזרח התיכון"

סגירת שיערי ארצות-הברית ב-1924 יצרה מצב חדש בהיסטוריה של עין-חרוד. אל העולם הפך מכאן ואילך סגור לפני הגירה המונית של יהודים נרדפים. ארץ-ישראל חדלה, איפוא, מלהיות עניין לחלוצים אידיאליסטיים, והפכה מוקלט לפליטים.

זהו סיפורה של העליה הרביעית, ש-הגיעה ארצה כימעט בעל-כורחה, אך ש-נהנה דחיפה משמעותית לפיתוח הבית הלאומי. 1925, שנת-השיא של העליה הרביעית, היתה שנה של מחומות במיזרח התיכון, אך ארץ-ישראל היתה, כדברי הנציב-העליון הרברט סמואל, "המקום השקט ביותר במיזרח התיכון."

אז ועכשיו

באנו לאוהלים, עוד לא היו צריפים, מצאנו קדחת... מספר בסרט יהודה גור-אריה, איש קיבוץ עין-חרוד, מי שנודע במשך השנים כרץ ניצחי במירוצי-התבור, ובצעדות למיניהן. ליד תצלומו מן ההווה (למטה, מימין) נראה גור-אריה בתצלום (למעלה, מימין) מימי ייבוש הביצות בעמק, בפתח אוהל. משמאל למעלה: יהודה ורטמן בנעוריהם, ומשמאל למטה: כיום.

דתי ושנמכרו אחר-כך בשותפות לטלוויזיה זיה ולארכיון רא. בסרטים אלה מצוי הקטע המצולם, המתאר את ביקורו של וינסטון צ'רצ'יל בירושלים. קטע שבו ניי תן לראות כיצד יורד הרב זוננפלד, רבם של חרדי ירושלים, במדרגות של בית-הנציב העליון.

בשל העוני הרב בסרטים מצולמים בר פרק "העמק הוא חלום" רצוף פרק זה בהרבה תמונות-סטילים מעולות, שחלקן מתפרסמות כאן פירסום בכורה. העיר על כך לוסין: "פה היה מחקר הצלמים יסודי מאוד, שערך יורם סבו, ששרץ בארץ-ישראל. ובספרייה הלאומית בחיפה

היה זה הוא שמצא את התצלום של הבחורה החצי-עירומה ואחיה הצעירים, הנראים בהולים אחרי הפוגרום. סבו מצא את התצלום הזה, ועוד תצלומים נוספים, במיזודה כמעט נשכחת, שהיתה במרתפי מחלקת כתיב-היד בספרייה הלאומית.

אשם? דויד הורוביץ, אשתו כיום מרצה באוניברסיטה. הורוביץ סירב לדבר על פרשת ירידת קבוצת אלקינד.

(המשך מעמוד 49)

על אחד משרידי גדוד העבודה, "צעיר בן השמונים" בלשוננו של לוסין, שהיו לו השגות חמורות על עדותו של דויד הורוביץ. האיש אף טרח לעלות לירושלים, כדי להיפגש.

על פגישה זו מספר לוסין: "כאשר הוא נכנס לחדר, הוא שאל אם אין אונייים לכותל, כי עליו לדבר דבר שהוא, בנושית הדברים, וכקונספירטור מחתרתי הוא התיישב ולחש כי, נעשה מעשה שלא ייעשה, האמת על ירידתם של אלקינד וחבריו לא נאמרה. האיש האתראי לדבר הי איום הזה יושב לו בטלוויזיה ומדבר כאילו שהכל בסדר, כאילו הוא טלית שכולה תכלת. אבל האיש הזה, האיש אשר שלח אותם לאבדון, האיש הזה נשאר ברגע האחרון על הרציף ולא הצטרף אליהם. זהו דולק (דויד) הורוביץ."

"אז אמרתי לאותו איש גדוד-העבודה שהורוביץ עשה מעשה טוב מבחינה ציורית. בכך שהוא לא ירד עם מגדל אל-קינד, או ותיק גדוד-העבודה השתלהב, ואמר, איך אדם יכול לשלוח אנשים לגור רלם ולא להצטרף אליהם? הוא אמר התלהב, התרגש, ואז שאלתי אותו: מאד מה אתה רוצה ממני? והאיש השיב, אני רוצה שתמסור את האמת."

"אז שאלתי אותו, מדוע שאני אמסור, ולא אתה? מדוע שלא תעשה מסיבת עיתונאים ותודיע שנעשה מעשה לאינכון מבחינה היסטורית, ותעמיד בסגנון דבי רים על דיוקם? אז ותיק גדוד-העבודה שאל, שאני אעשה זאת? ואז הוא הסר ביר לי שאסור להורוביץ לדעת שאותו ותיק גדוד-העבודה הוא הגורם לדברים האלה. ובטרם יציאתו את החדר בבניין הטלוויזיה, ביקש אותו ותיק העליה השניה, שהדברים יישארו קבורים בחדר הזה..."

"מחזיק מאוד לחשוב שיש נושאים הי קבורים בהיסטוריה, בעוד שהם בוערים בליבם של אותם ותיקים-מיסדים."